

TÜRKİYE HALKININ ANTROPOLOJİK KARAKTERLERİ ÜZERİNDE BÜYÜK ANKET VE UMUMİ NETİCLERİ

Dr. Afet UZMAY
T. T. K. ASBAŞKANI

Türkiyede (64,000) kişi üzerinde yapılan antropometri anketi neticesini grafikleri, haritaları ve umumî râkamları gösteren levhalarıyla beraber bir kitap halinde fransızca olarak neşrettim.

Kitap şu ismi taşımaktadır — (*L'Anatolie, le pays de la «Race» Turquie) recherches sur les caracteres anthropologique des population de la Turquie»*

Bu makale ile izah etmek istediğim noktalar şunlardır :

- 1 — Umumî ırk tasnifleri ve bunlarda Türklere verilen yer ne olmuştur?
- 2 — Türkler üzerinde yapılan antropometrik tetkikler.
- 3 — Türkiyede büyük antropometri anketinin, yapılışı tarihçesi.
- 3 — Bu ankete göre Türklerin irki karakterlerinin hülâsası.

* * *

Tarih hâdiselerini tetkik ederken, onların yakın ve uzak amillerini araştırmak için üzerlerinde dururuz.

Irki kuvveti teşkil eden psikolojik âmillerin araştırılması, antropolojik karakterlerin tespiti ise, tarihteki medeniyetlerin izahına müspet bir yol açar.

Bugün başlı başına bir ilim olan antropoloji, irki karakterleri yaşayanlar üzerinde tespit ettiği gibi, ecdat iskeletleri üzerinde de tetkik ederek mukayese zeminleri hazırlar.

Her insan, kakikaten yalnız ana ve babasının irsi tesiri altında değil, aynı zamanda uzak cetlerinin yani ırkının tesiri altındadır. İnsan cemiyetleri ırk karakterlerinin rehberliği altında yürürler. Irki karakterlerdir ki bir insan cemiyetinde irsen intikal eden vasıfları gösterir. Bununla beraber, âdetler, ruhî amiller bir milletin esasını teşkil ederler. İşte bu milli ruh ve birliktir ki tarihin bin bir seyri içinde ırkının vasfını tebarüz ettirir. Bir insan muhitinde, bir takım fikirlerin, hislerin tesiri altında kalır; bu hal o ırkın, ruhî kuvvetinin teşekkülü demektir. İşte bu hal esasında

görünmez bir şey olmakla beraber hakikatte, o insan grubunu sevk ve idare eden büyük bir kuvvettir. Irk nazariyeleri ötedenberi birçok mütefekkirleri, âlimleri işgal eden bir mevzu halindedir.

Bugün maddi olarak ırkları ölçülere istinaden ayırmak mümkündür. Bu tasnifte muhtelif te esaslar alınmıştır. Meselâ renk, saç, boy; kafa biçimleri ve. s.

Burada, Irk hakkındaki muhtelif ve uzun münakaşaların üzerinde, çok duracak değilim.

İrki muhtelif zamanlarda birçok surette tarif ve tasnif etmişlerdir.

«Montandon» a göre «ırk kelimesi fizik karakterlerle birbirine akraba olan insan gruplarını ifade eder»

«Haddon» da şöyle yazıyor: Irk terimi muhtelif suretlerle kullanılmıştır, fakat ekseriyetle, aynı karakterleri müşterek olarak bulunduran bir grup insan'a denebilir.»

«Boule» ise ırkı şu suretle tarif eder: Irk şunu ifade etmelidir ki; fizik tipin bir devamını gösterebilir, kan sıhriyetini tebarüz ettirsin, tabii bir grubu temsil etsin, diyor.

«Pittard» da ırkı tarif ederken der ki: «İrk birbirine benzeyen ve aynı akraba olan kandan gelen insan grubudur»

Bütün bu tariflerden şu çıkar ki: Irk fizik benzeyişi ile kan birliğinin bir araya gelmesiyle hasıl olan insan gruplarıdır.

İrkları tasnif etmek için, yine muhtelif âlimlerin yaptıklarına bakalım :

Bunlar için birçok metotlar kullanmışlardır.

1672 E. Bernier, bir dünya seyahatinden sonra şu tasnifi veriyor: 1 — Avrupa beyazları, 2 — Asya sarıları, 3 — Afrika siyahları, 4 — Şimal Laponları.

XVIII inci asırda başka türlü tasnifler görülür,

Renkle beraber diğer tavsifi karakterleri de kullanarak 1755te, Linné, yalnız üç grup veriyor.

Aynı asırda Daubenton (1764) Blumenbach (1755) Soemmering (1785), Camper (1791) bu tasnifleri genişletmişlerdir.

XIX uncu asırda etnolojinin ve filolojinin tetkik edilmesi antropolojinin inkişafına yardım etmiştir. « Monogénisme ve polygémisme » taraftarları çıkıyor. Dil tetkiklerine dayanarak Ari, Indo-Öropen ve Indo-Germen tabirleri de yer almağa başlamıştır.

«Cuvier,» ırkları «3» gruba ayırmıştır.

1 — Beyazlar yahut Kafkasyalılar.

2 — Mongoloitler.

3 — Zenciler.

Bu tasnifte Türkleri Kafkas grubu içinde Scythes - Tatar, diye adlandırıyor. Yine aynı asrın başlarında, Kraniometri, meydana çıkıyor ve Van der Hovven, kafanın iki ufki diámetro'lerini ölçüyor, sonra Amerikalı Morton bu ölçülere bipariétal ölçüleri ilâve ediyor. 1842 de İsveçli Retzius doliko sefal (uzun kafa) ve Braki sefal (geniş kafa), tabiplerini, millésimal ölçü üzerine icat ediyor. 1861 de Broca millésimali, sentesimal'e tahvil ederek Retzius'un tasnifine Mazosefa'li ilâve ediyor.

Kafa biçimlerinin, değışikliği itibariyle her insanın aynı şekilde olmadığı daha çoktan müşahede ediliyordu. Milâttan önce Hippokrat Makroséfallerden bahseder. Meselâ XV inci asırda «Vésale» şu müşahedeyi kaydeder: Cenovalıların, Greklerin ve Türklerin başları bir küreyi andırıyor, halbuki Belçikalıların uzundur der Fakat gitgide ilmin inkişafı ve tetkiklerin çoğalmasıyle, ırk üzerindeki nazariyeler de değışmiye başlamıştır.

Geaffory Saint - Hilaire (1860) ırkları başlıca dörde ayırır. 1 - Kafkas, 2 - Mongol, 3 - Habeş, 4 - Hottanto ve bunları da (13) kısma böler.

1870, Huxley ırkları (5) tane olarak sayıyor. Bunları da yeneden (4) kısma ayırıyor.

«1879» da Hacckel saçları esas tutarak bir tasnif yapmaya girişiyor.

«1878» de Topinard, burun karinesine göre: 1889 - 1900 de Deniker, fizik karakterler üzerine bir tasnif yaptılar.

Bunlara Broom'un ve Haddon'un tasnifleri de ilâve edilebilir.

İşte antropoloji tarihine bu kısa bakışla anlarız ki bir asır içinde tavsifi karakterlerden ölçülebilenele geçilmiştir. Bunun için Pittard şöyle yazıyor :

Bizim hislerimizden doğan hataları müşahede kuvvetimizin kifayetsizliğini, ölçüler en doğru olarak ortadan kaldırmaz mı? Ölçü aletleri, fotoğraf daha evvelden bir takım fikirlere sahip değildirler.

Antropologlar bu suretle birinci biolojistlerdir ki, müşahedelerini rakamlara istinat ettirmişlerdir. Yani subjektif hatalardan uzaklaşmışlar, tavsifi morfolojiye, morfometri, tavsifi kronolojiye, kroniometri ilâve edilmiştir. 1906 da Monako ve 1912 de Cenevre kongreleri, bütün alınacak ölçüleri birleştirerek beynelmilel bir kaide koymuştur. Brocanın eseri bu münakaşalar için esas teşkil ediyordu. Bu suretle ilmi bir surette tesbit edilen metotlara göre, ırk tasnifi daha esaslı bir şekil alır. Ancak bütün bunlar her yerde ve her millet üzerinde yapılacak tetkiklere istinat edilerek dünya ırkları üzerinde esaslı bir tasnif yapılabilir.

Şimdi Türkler üzerindeki fikirleri ve tetkikleri ele alalım. Bütün bu tasniflerde Türklerin yerini araştırarak olursak, Mongoloitlar veyahut ta sarı ırk arasında yer verildiğini görürüz. Deniker'e göre ise: sarıya yakın beyaz renkliler arasında gösterir.

Lester ve Millot, Mongol karakterini şöyle tarif ederler:

« Bunlar sarı tenli insanlardır. Boy vasattan aşağı (1,63) saçlar siyah ve düz, baş geniş ve alçak, fazla derecede brakisefal, gözler çekik, «mongolid göz» yüzlerinde elmacık kemikleri çok çıkık ve geniş. Burun mesorinien (orta genişlikte), leptorinien'e (dar ve uzun) meyal, fakat kök kısmı çok girintilidir.»

* * *

Bütün dünya milletleri arasında ırkların antropolojik analizleri başlamış olmakla beraber tam manasıyle bitmiş ve her coğrafi muhit için tesbit edilmiş değildir. Avrupa ve Amerikada yapılmış anketler vardır. Türkler içinde bu tetkikler XIX uncu asırda başlamış bulunuyordu.

Fakat, şimdiye kadar Türk ırkı hakkında yapılan antropometrik tetkikler parça parça ve çok az miktardadır. Ölçülerde mahdut olarak bulunuyordu. Bu birkaç seri etütler, Türk ırkının etnolojisini tam olarak tesbit edemezdi. Onun içindir ki umumî olarak ırk tasnifinde Türklerin hakiki yeri gösterilmiş olmuyordu.

Sene	Tetkik eden	adet	Boy vasatısı	Kafa karinesi	
1884	Weisbach	41	1682	—	} Erkek
1891	Bassanovitch	86	1642	—	
	>	42	—	84.6	
	Eliseeff	137	1670	84.40	
	Von Luschan	40	1660	86.33	
	>	17	—	81	
	Gantre	300	1679	—	
	>	8	—	86.11	
	>	120	—	84.53	
	Hauschild et Wagenseil	455	—	84.19	
	>	272	1672	—	
	Pittard I	300	1679	81.39	
	> II	200	—	82.24	
1928	> III	210	1710	84.78	
1929	Şevke Aziz Kansu I	25	—	85.01	
1930	> II	100	1678	84.19	
1931	> III	100	1673	82.57	
1932	> IV	797	1663	83.05	
1937	Afet	200	1,55	85,06	} Kadın

Maamafih antropoloji âleminde bu, az miktarda dahi olsa yapılmış olan ölçüler büyük bir kıymet kazanmış ve Türk ırkı hakkındaki fikirleri müsbet bir sahaya sevk etmesine vesile olmuştu.

Şimdi Türkiyede şumullü bir surette yapılmış olan elimizdeki anket vasıtasıyla bu birkaç yüz kişiden binlerce adede yükselmiş bulunuyoruz. (64,000) kişilik kadın ve erkek üzerindeki ölçüler büyük bir adet olarak yer alıyor ve neticeleri müsbet ve kat'î şekilde konmuş bulunuyor.

Bu anket nasıl ve niçin yapıldı:

Atatürk, büyük devlet işleri arasında tarih etütleriyle bizzat meşgul olurdu. Kurtardığı milletin tarihini ilim yollarından araştırmak için tarihçilere vazifeler verdi. Türk milletinin tarihini derin köklerinde perçinletmek istiyordu.

1931 de kurulan Türk Tarih Kurumunun büyük ve geniş çalışma programının esaslarından biri de, tezini ırkî karaktere bağlamaktır.

Tarihteki göçleri, ve buna dayanan kültür hareketlerini ırkî karakterler en iyi izah ederler.

Beni, şahsen bu etütlere sevkeden sebep ise, mektepte iken coğrafya ve tarih kitaplarında Türk ırkını sarı ırk arasında görmekten duyduğum bir aksülameldir. Çünkü bunun doğru olmadığını görüyordum.

Atatürk'ten aldığım tarihî fikirlerde ise Türke tarihte ve bugün hakikî büyük mevkiini vermek için ilim yolunda çalışmak. O, ırkî karakterlere çok ehemmiyet verirdi. Bunun için getirttiği antropometri ölçü âletleriyle tecrübeler yapılyordu. 1936-37 yıllarında profesör Pittard'ın Cenevre üniversitesinde verdiği derslerini takip etmek, bana ırk üzerinde düşündüklerimi tatbikata geçirecek malûmat verdi. 1936 yılında, bütün memlekette büyük mikyasta, antropometrik bir anket yaptırmak, arzumu Atatürk'e anlattım.

Tasvip ve teşvik ettiler. Bunu hükûmetten reca etmemi emir buyurdular. O zamanki Başvekil, Reiscümhur İsmet İnönü'den, Ankara barajının açıldığı gün, reca ettim. Bu iş için Millî Müdafaa, Maarif ve Sıhhiye vekillerine meşgul olmalarını emrettiler.

1937 ilkbaharında ilk tecrübeleri Ankara ve civarında (200) kadın üzerinde yaptım. Neticeyi Bükres Antropoloji Kongresinde gösterdim. Bu tatbikattan amelî neticeler çıktı. Anketin organizasyonunu Sıhhiye Vekâleti üzerine aldı. Dr. Bay Refik Saydam yakın alâka gösterdiler, İstatistik Umum Müdürü Bay Celâl Aybar, tarih fakültesi antropoloji profesörü Dr. Ş. Aziz Kansu ve ben fişleri tertip ettik. Ferdî fişler aynen şudur.

T. C.
SAHAT ve İÇTİMAİ
MUAVENET VEKÂLETİ

1937
ANTROPOMETRİ ANKETİ
Ferdî Fiş

Vilâyeti : ..... Kazası : ..... Köyü : .....

Şahsın isim ve hüviyeti : .....

Sualler	Cevaplar	Sualler	Cevaplar
<p>A</p> <p>Demografik malûmat</p> <p>Cinsiyet</p> <p>Yaş (ifadesine göre)</p> <p>Doğum yeri { A. kendisinin B. Anasının C. Babasının</p> <p>Meslek veya içtimal durumu</p>		<p>D</p> <p>Antropometre ile ölçüler</p> <p>17 Boy (santimetre)</p> <p>18 Kulaç »</p> <p>19 Göğde (oturmuş vaziyette boy)</p> <p>20 Kulak deliği-bregma irtifai</p> <p>21 Ağırlığı (kilo ve gram)</p>	
<p>B</p> <p>Çap pergel ölçüleri</p> <p>1 En büyük baş uzunluğu</p> <p>2 » » » genişliği</p> <p>3 » küçük alın genişliği</p> <p>4 Yüz genişliği</p> <p>5 Alt çene zaviye genişliği</p>		<p>E</p> <p>(1 Açık)</p> <p>Renkler (2 Orta)</p> <p>(3 Koyu)</p> <p>22 Cilt rengi</p> <p>23 Göz rengi (rakkamla)</p> <p>34 Saç rengi</p>	
<p>C</p> <p>Klavuzlu pergel ölçül.ri</p> <p>6 Göz zaviyeleri iç genişliği</p> <p>7 » » dış »</p> <p>8 Burun genişliği</p> <p>Ağız »</p> <p>10 Ofrion çene irtifai</p> <p>11 » dudak kenarı irtifai</p> <p>12 Nazion » » »</p> <p>13 » Çene irtifai</p> <p>14 Burun »</p> <p>15 Kulak »</p> <p>16 » genişliği</p>		<p>F</p> <p>Formalar</p> <p>25 Burun profil (düz, dalgalı, kavıslı)</p> <p>26 Göz formu (1, 2, 3, 4, 5,)</p> <p>27 Kafanın arka kısım profili</p> <p>1 2 3</p> <p>(Düz, yuvarlak, çok yuvarlak)</p>	
		<p>Müşahidin isim ve imzası</p> <p>.....</p> <p>Müşahede trrihi .....</p>	

Memleket (10) mıntakaya ayrıldı. On ekip için (10) takım ölçü âleti getirildi.

Bir doktor, bir sıhhat memuru ekibi teşkil edecekti.

Bunlar 10 Haziran 1937 den 19 Hazirana kadar mesai tarzları hakkında Fakülte lâboratuvarlarında Antropoloji Profesörü Dr. Ş. Aziz Kansu'dan kurs görmüşlerdir. Profesörün bu kursları rehber olarak broşür halinde de Sıhhat Vekâletince bastırılmıştır.

Ekipleri teşkil edenler şunlardır :

Milli Müdafaa Vekâletinden :

Tabipler

1 — Ankara hastanesi	Tbb. Teg.	Zühtü
2 — İzmir	» » »	Ramiz
3 — Kayseri	» » »	Fuat
4 — Haydarpaşa	» » »	İzzettin
5 — Konya	» » »	Namık

SHH. Gedikliler

1 — Piyade 93. A. Gd. Shh.	Üst çavuş	İsmail
2 — » 95. A.	» » Başçavuş	Kemal
3 — » 131	» » Üstçavuş	Mehmet
4 — » 42	» » »	Mestan

Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinden :

Memuriyeti

İsmi

Yozgat Hükûmet Tabibi	Dr. Murtaza Soylu
Çankırı merkez hükûmet tabibi	Dr. Şefik Ermen
Çorum » » »	Dr. Fikret E. Hekimoğlu
Avanos hükûmet tabibi	Dr. Sami Özyurt
Bafara » »	Dr. Ahmet A. Doğan
Çorum merkez sıhhat memuru	Durmuş Can
» » » »	Davut Sezgin
Eskişehir » » »	Osman N. Divi
Kayseri » » »	Osman Z. Kılıç
Konya » » »	Hulûsi Kesen

Antropometri tetkikatı yapılan mıntakalar ve tetkikatı yapan doktorlar ile fiş mikdarını gösteren cetveller de aşağıdadır :

<i>Mıntakalar ve ekip Şefleri</i>	<i>Tetkik edilen yerler</i>	<i>Tetkik olunan nüfus adedi</i>
1 inci mıntaka : Trakya Dr. Murtaza Soylu	Edirne merkez kazası köyleri	2,000
	Lüleburgaz »	2,000
	Çorlu »	1,000
	Gelibolu »	1,000
		6,000
2 inci mıntaka : Bursa - Bilecik Dr. Sami Özyurt	Bursa köyleri	1,000
	Orhaneli »	1,000
	İnegöl »	1,000
	Söğüt »	1,000
	İznik »	1,000
	Karacabey »	500
	Bilecik »	500
	6,000	
3 üncü mıntaka : Çanakkale - Balıkesir Manisa Dr. Fikret Esat Erkmen	Çanakkale »	1,000
	Balıkesir »	1,000
	Bandırma »	500
	Kırkağaç »	1,000
	Akhisar »	1,000
	Salihli »	1,000
	6,000	
4 üncü mıntaka : Ege Dr. Aziz Doğan	Ödemiş »	1,500
	Nazilli »	1,500
	Denizli merkez köyleri	1,500
	Bodrum »	700
	Milâs »	800
	6,000	
5 inci mıntaka : Eskişehir - Kütahya Afyon-Isparta-Burdur - Antalya Dr. Fuat Bener	Mihaliççik kazası köyleri	500
	Sivrihisar »	500
	Kütahya merkez »	1,000
	Sandıklı »	1,000
	Isparta »	500
	Bucak »	500
	Manavgat »	500
	Elmalı »	500
	Antalya »	500
	Akseki »	500
		6,000

<i>Mıntakalar ve ekip Şefleri</i>	<i>Tetkik edilen yerler</i>	<i>Tetkik olunan nüfus adedi</i>
6 ıncı mıntaka: Orta Anadolu Dr. Zühtü Akdül	Beypazarı köyleri	500
	Bâlâ kazası (Karakeçeli köyü)	500
	Elmadağ köyleri	500
	Kalecik »	500
	Çankırı merkez »	500
	Çerkeş »	500
	Alaca »	1,000
	Yozgat merkez »	500
	Kayseri » »	1,000
	Kırşehir » »	500
	Niğde » »	500
	Bozkır » »	500
	Karaman » »	500
	Konya » »	500
	<hr/>	8,000
7 ıncı mıntaka: Garbi Anadolu Dr. Şefik Erman	Kocaeli merkez köyleri	1,000
	Bolu » »	500
	Zonguldak »	500
	Devrek »	500
	İnebolu Dağ » (3 köy)	1,000
	Sinop merkez »	500
	Bafra »	500
	Havza »	500
	Amasya » »	1,000
		<hr/>
8 ıncı mıntaka: Cenup mıntakası Dr. Namık Emel	Silifke »	500
	Tarsus »	500
	Ceyhan »	500
	Osmaniye »	500
	Maraş merkez »	500
	Gaziantep »	500
	Nizip »	500
	Birecik »	500
	Urfa merkez »	500
	Haran »	500
	Mardin » »	500
	Nuseybin »	500
	<hr/>	6,000

<i>Mıntakalar ve ekip Şefleri</i>	<i>Tetkik edilen yerler</i>	<i>Tetkik olunan nüfus adedi</i>
9 uncu mıntaka : Dr. Ramiz Gündoğdu	Turhal yerli köyleri	500
	Sivas merkez »	1,000
	Divriği »	500
	Malatya » »	1,000
	Baskil »	500
	Elâziz »	500
	Diyarbakir » »	500
	Silvan »	500
	Siirt » »	1,000
	Van » »	1,000
		<hr/> 7,000
10 uncu mıntaka : Dr. İzzet Oykan	Ordu merkez »	1,000
	Giresun » »	1,000
	Rize » »	1,000
	Trabzon » »	1,000
	Erzurum » »	1,500
	Pasinler » »	500
	Kars » »	1,000

Umum Mıntakalar

<u>Mıntakalar</u>	<u>Nüfus</u>
1 inci mıntaka	6,000
2 » »	6,000
3 » »	6,000
4 » »	6,000
5 » »	6,000
6 » »	8,000
7 » »	6,000
8 » »	6,000
9 » »	7,000
10 » »	7,000
	<hr/> 64,000

10 mıntakada yapılan Antropometri tetkikinde çalışan ekiplerin personelleri:

Bu ekiplerde bir doktor, bir sıhhat memuru çalışmıştır, 1, 2, 3, 4, 7 inci mıntakalarda hükümet tabibi ve 5, 6, 8, 9, 10 uncu mıntakalarda askerî tabipler antropometri tetkikatı yaparak işleri doldurmuşlardır,

Sıhhat memurlarının ikisi Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâletinden, dördü gedikli sıhhat çavuşu ve dördü de Beden Terbiyesi Öğretmeni olarak tabiplerin refakatinde çalışmışlardır.

Antropometri tetkikatında çalışan ekiplerin harcırahlarını Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâleti vermiştir.

Antropometri tetkikatı 19 haziran 1937 den 31 İlkânun 1937 tarihine kadar sürmüştür,

Toplanan (64,000) anket fişi tasnif ve tertip için İstatistik Umum Müdürlüğüne devredilmiştir.

İstatistik Umum Müdürlüğü için de yepyeni bir iş olan bu tasnifte ayrı bir teşkilâta lüzum görülmüştür.

Antropometri tasnif işinde muhtelif aylarda aşağıda gösterilen miktarda memur çalıştırılmıştır.

İkinciteşrin	1937	16	memur
İlkânun	1937	10	»
İkincikânun	1938	44	»
Şubat	»	42	»
Mart	»	39	»
Nisan	»	30	»
Mayıs	»	30	»
Haziran - Ağustos	»	41	»

Bu işin ilerlemesi için, o zaman Başvekil bulunan B. Celâl Bayar, Atatürk'ün emri üzerine İstatistik Umum Müdürlüğüne icap eden yardımı hükümetçe yapmıştır.

Tasnif işi plânını, endislerin hesap mikdarını Profesör Pittard ile görüşerek tesbit ettik.

Bu toplanan (64,000) fiş içinde, yanlış ve noksan yazılan fişler çıkarıldıktan sonra (59,728) kişi üzerinde kat'i hesapları yapılmıştır. Bunların 39,465 i erkek, 20,263 ü kadındır. Bu toplanan fişler şimdi bende mahfuzdur.

Endislerin toplanması ve onların bir tasnif dairesinde sıraya konulması işi kollektif bir çalışma hızı içinde başarılmıştır. Çünkü bu neticeler milyonlarca hesap yapılmasını ve kontrolünü icap ettiriyordu.

İstatistik dairesinde bu işleri tanzim eden ve yakın alâkası ve takibi altında başaran İstatistik Umum Müdürü B. Celâl Aybar'a ve beraber çalışanlara ve ondan evvelde isimlerini yazdığım ekiplere antropoloji ilmi namına teşekkür etmek borcunu bu satırlarımla yapmam isterim.

Alınan endisler 28 tanedir. Bunların boya göre mukayeseli tasnifleri büyük tablolarda toplanmıştır. Bütün bunlar en müsbet şekilde Türk ırkının karakterlerini tesbit ederler.

Anket fişlerinde görüldüğü gibi 21 ölçü, 6 müşahede ve 4 demografik malûmat, her fert üzerinde toplanmıştır. Bu orijinal fişleri ileride yapılacak etütler için muhafaza etmekteyim.

Bu kadar malûmatı bir arada ve büyük bir yekûn üzerinde toplayan bu anket şüphe yok ki Türk ırkı için en ehemmiyetli bir ilim vesikasıdır. Bu sahada uğraşanlar için senelerce, kaynaklık edecek mahiyettedir. Eğer iyi öğrenebilmiş isem Amerikalılardan sonra yapılan en büyük anketlerden biri olarak dünyada yer alıyor.

Bu anketi başarmak, ancak hükûmet kuvvetinin teşkilâtı ile mümkün olabilirdi. Onun içindir ki 1937 ve 1938 yıllarındaki Cumhuriyet hükûmetinin başına ve alâkadar azalarına antropoloji ilmi minnettar olacaktır.

Ben bu anketin umumî neticelerini kitabımda izah ve tez olarak ta Cenevre Üniversitesinde müdafaa ettim. Ancak burada onun bir küçük hulâsasını ve bilhassa bu ankete nazaran Türk ırkının teşhisini koymak istiyorum.

Türklerin başlıca ırkı karakterlerinin hulâsası

Bu şumullü anket neticesindeki analizler, Türk ırkının morfolojik ve deskriptif karakterlerini kat'î olarak tesbit etmiş oluyor.

Türkiyede, erkeklerde boy vasatı 1 m. 652, kadınlarda 1 m. 522 dir. Boy serisinde erkekler, vasatiden biraz yukarda, kadınlar ise vasatiden aşağı gruba dahildirler. İki cins arasındaki fark 13 santimetredir. Bu fark diğer ırk gruplarına nazaran yüksek sayılır, Türkiyede boy her yerde aynı nisbette bir fizyonomi göstermez.

Kısa boylar Türkiyenin garp kısımlarında daha çoktur. Batıdan, doğuya doğru gidildikçe Anadolu da boyların yüksekliği görülür. Şark vilâyetleri daha uzun boylu insanların bulunduğu yerlerdir. Şimdiye kadar Türk kadınlarının boyları ölçüye istinaden malûm değildir.

1937 de 200 kadın üzerinde yaptığım ölçüler boy için vasatı olarak 1 m. 550 vermişti. 20,263 kişinin boy vasatileri 1 m. 522 dir.

İskelik (gövdeye nazaran bacakların uzunluğu veya kısalığı) karine Türk erkeklerini makroskel (93, 91), kadınları mezatiskel (87, 83) grubuna dahil ediyor.

Baş karinesi erkeklerde vasatı (83, 33) dür. Deniker'in tasnifine göre brakisefaller nisbeti 63, 88 %, Topinard'ın tasnifine göre ise 75,63 % dür. Kadınlarda baş karinesi ve nisbetleri ise şöyledir: baş karinesi vasatı 83,78, Brakisefal nisbeti Deniker'e göre 65,52%, Topinard'a göre 77,75 %. Türkiyede mntakalara göre de bu nisbetler azalıp çoğalmaktadır. Meselâ Orta Anadolu en kesif brakisefal mntakasıdır, (93,16 %). Bu nisbet Şarkta (62,61 %), Garpta (76,69 %) dur. Burun karinesi, erkeklerde vasatı 65,04, kadınlarda 64,05 dir:

Leptorinien tip erkeklerde 71,23 % kadınlarda 76,73 % nisbetindedir.

Beynelmilel mukayese listelerinde Türkler leptorinien olarak en müsait yeri işgal edeceklerdir.

Türk kadınlarında burun nisbeten küçüktür. Müsavi boylarda kadın ile erkek arasında bu fark çok barizdir. Göz şekilleri, erkeklerde olsun kadınlarda olsun daima muntazamdır.

Mongoloit göz denilen çekik gözlere çok az tesadüf edilir, (5 %) nisbeti ancak bulunmaktadır. Burun şekillerine gelince, umumiyetle düz burun Türklerde ekseriyettir.

Kafanın arka kısım profilinde düz olanlarada tesadüf edilmektedir ki bu uzun boylularda olursa dinarik tipin hususiyetini göstermektedir.

Türklerde cilt rengi umumiyetle beyazdır. Koyu esmerlere az olarak tesadüf edilmektedir. Göz renkleri de ekseriya açıktır. Türklerde mavi, gri ve yeşil gözlüler çoktur. Trakyada koyu göz rengine hemen hemen hiç raslanmaz. Bu renk daha çok şark vilâyetlerinde vardır. Saçlar ekseriya kestane rengidir. Sarışın renk ile çok koyu siyah saçlar daha az bulunmaktadır.

Bu kısa izahlara göre Türk ırkının teşhisi şu suretle olur:

Türkler boy itibariyle vasatiden biraz yukarı, ekseriyetle makroskel, umumiyetle brakisefal ve leptorinien saçları ve gözleri daha çok orta renkte, Bunlara nazaran, Türkler, aralarında dinarik tipte fertler olmakla beraber Avrupada, Homo - Alpinus, namile anılan beyaz ırka mensupturlar.

